

Městský úřad Vrchlabí

Odbor Životního prostředí
Zámek 1, 543 01 Vrchlabí

Oddělení památkové péče, telefon: 499 40 57 07, e-mail: dankovamarta@muvrchlabi.cz

Římskokatolická farnost Hostinné
Horní Brána 3
543 71 Hostinné
IČ: 43465242

Ve Vrchlabí dne 12. 8. 2021
Č. j.: MUVR/31613/2021/DANMA
Spis. zn.: ŽP/3409/2021
Vyřizuje: Mgr. et BcA. Marta Daňková

ROZHODNUTÍ

Městský úřad Vrchlabí, odbor životního prostředí, jako věcně a místně příslušný prvoinstanční orgán státní památkové péče, podle § 29 odst. 2 písm. e) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, a § 11 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, posoudil žádost výše uvedeného vlastníka předmětné movitosti, tj. Římskokatolická farnost Hostinné, Horní Brána 3, Hostinné 54371, IČ: 43465242, obdrženu dne 3. 6. 2021, o vydání závazného stanoviska orgánu státní památkové péče podle § 14 odst. 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, ve věci

restaurování varhanního stroje (movitá kulturní památka, zapsaná v ÚSKP ČR pod číslem rejstříku 1321) v interiéru děkanského kostela Nejsvětější Trojice v Hostinném,

který je nemovitou kulturní památkou, zapsanou v ÚSKP ČR pod číslem rejstříku 25281/6-3542 a nachází se dále na území Městské památkové zóny Hostinné, prohlášené Vyhláškou Východočeského krajského národního výboru v Hradci Králové ze dne 17. 10. 1990 o prohlášení památkových zón ve vybraných městech a obcích Východočeského kraje s účinností od 1. 11. 1990,

přičemž navržené restaurátorské práce zahrnují následující úkony:

Koncepce restaurátorského zásahu: obnovit nástroj do původní podoby, včetně obnovení původní dispozice, která je z historických pramenů téměř s jistotou doložená.

Obnova původní rejstříkové dispozice, částečná či úplná rekonstrukce rejstříků:

Hlavní stroj (C – d3)

Principal 8' Sn, původní, v prospektu

Salicional 8' Zn, nepůvodní rejstřík, v něm dochováno 26 kónických píšťal

z původní Violy di Gamba 8' (cis1 – d3), na této pozici stál

pravděpodobně rejstřík Quintatön 16'

Octava 4' Sn, původní

Flétna špičatá 4' Zn, nepůvodní rejstřík, pravděpodobně na pozici Violy di Gamba 8'

Quinta 3' Sn, původní Superoctava 2' Sn, původní

Mixtura 5x Sn, původní, repetice budou ověřeny průzkumem
Cimbel 5x Sn, původní, repetice budou ověřeny průzkumem
Positiv (C – d3)
Copula maj. 8' Lg, kryt, původní
Copula min. 4' Lg, kryt, původní, 4 nejmenší píšťaly jsou z kovu, asi nepůvodní
Principal 2' Sn, prospekt, původní
Rauschquinta 2x, 1 1/3' + 1' Sn, původní
Pedál (původní rozsah C – a0)
Subbas 16' Lg, otevřený, původní
Octavbas 8' Lg, otevřený, původní
Quintbas 6' Lg, kryt, různá provenience píšťal, asi nepůvodní píšťaly
Octavbas 4' Zn, nepůvodní píšťaly

Dispozice a rekonstrukce rejstříků: Po demontáži varhan bude proveden vyčerpávající průzkum píšťalového fondu. Dispozice varhan bude dochovaná stávající, rekonstruovány budou rejstříky:

Quintatön 16' HW - kompletní rekonstrukce
Viola di Gamba 8' HW, - rekonstrukce C – c1
Octava 4' PED - kompletní rekonstrukce
Quintbass 6' PED - dílčí rekonstrukce

Varhanní skříň:

Tento záměr se nezabývá restaurováním polychromie varhanní skříně, ale jen truhlářskou podstatou skříně. Po demontáži celého varhanního stroje bude očištěna vnitřní a částečně i vnější plocha varhanní skříně. Varhanní skříň je silně napadená dřevokazným hmyzem, částečně upravovaná a poničená při přestavbě na třimanuál, dále chybí některé konstrukční prvky, které propojují a zpevňují horní římsu v centrální věži hlavní skříně. Tyto dílce byly odstraněny při umístění druhotné pneumatické vzdušnice. Autor záměru se domnívá, že je žádoucí varhanní skříň zcela demontovat, převést a restaurovat skříň ve varhanářské dílně, aby bylo možné červotočem silně napadené části řádně petrifikovat a chybějící dílce odborně rekonstruovat. Autor zároveň nechce tento krok nařizovat direktivně. U varhanní skříně budou po asanaci Lignofixem a petrifikaci Solakrylem truhlářsky opraveny prasklé konstrukční spoje, doplněny chybějící lezeny a stojky, opraveny výplně a stropy a další vady na varhanní skříně. Dále dojde k očištění a restaurování nosných prvků vzdušnic, registratury a traktury. Vzhledem k nutnosti obnovit nosnost a stabilitu těchto dílů bude třeba těžce narušené prvky nahradit restaurátorskými kopiemi stejného tvarosloví a materiálu. Cílem je zajistit bezpečnou fixaci celé skříňové konstrukce.

Píšťalový fond:

Po inventarizaci píšťalového fondu a komisionálním jednání nad výsledky restaurátorského a srovnávacího průzkumu budou všechny píšťaly patřičně zrestaurovány. Bude provedena neinvazivní spektrální analýza kovu všech rejstříků (reprezentativní původní a nejspíše a nepůvodní píšťaly). Pokud bude nutné zhotovit kopie jednotlivých píšťal, budou zhotoveny z materiálu stejného složení jako u originálních píšťal daného rejstříku, řemeslné zpracování podle originálů, kopie píšťal nebudou patinovány. Píšťaly chybějících rejstříků budou zhotoveny jakožto restaurátorské repliky v tvarosloví a materiálu dle Horákova vzoru. Teprve v případě, že nebude k dispozici vzor pro rekonstrukci některého rejstříku, bude se vycházet z menzur dobově obvyklých.

Kovové píšťaly:

Píšťaly budou vyrovnány na formách, revidovány budou veškeré spoje, zvláště pečlivě spoje nepůvodní. Vyletována budou poškozená ústí píšťal, trhliny, praskliny a jiná poškození. Zrestaurovány budou nepůvodní otvory v nohách. Obnoveno bude původní zavěšení píšťal. Snahou bude co nejméně invazivní přístup s pečlivým zvážením přínosů a rizik.

Dřevěné píšťaly:

Dřevěné píšťaly budou řádně očištěny, konzervovány. Truhlářsky budou opravena veškerá

mechanická poškození. Nepůvodní vruty a hřeby budou odstraněny, veškeré spoje budou klížené.

Nepůvodní intonační zásahy budou odstraněny, zvážen bude přínos a případná rizika. Pokud to nebude nezbytně nutné, nebudou plošně odklížovány předkrývky. Zátky všech krytých píšťal budou napasovány a všechny budou nově okoženy, obnoveny budou všechny ladící klíny, popř. ladící plechy, pokud se ukáže jejich užití jako originální.

Hrací stůl:

Hrací stůl je silně přepracován. Novější jsou manuálové i pedálové klaviatury a navíc je nástroj rozšířen do třímanuálové varianty, která je rovněž další nepůvodní vrstvou. Záměr počítá s rekonstrukcí manuálových i pedálové klaviatury dle dochovaných vzorů, jinak truhlářská podstata hracího stolu je kromě zásahů při rozšíření varhan dochována téměř v původním stavu. Manuálové klaviatury budou rekonstruovány. Manubria navrhuji zachovat a restaurovat. Typ štítků je k diskuzi.

Vzdušnice a píšťalnice:

Vzdušnice obou manuálů a pedálu jsou z kombinace dubu a měkkého dříví – zřejmě smrku. Vzdušnice jsou silně znečištěny a byly v minulosti opravované. Přelepované jsou prasklé kancely v hlavním stroji i pozitivu. Po převozu vzdušnic a jejich dokumentaci budou odstraněny veškeré přelepy, druhotné vrstvy, nečistoty aj. Odstraní se veškeré okožení vzdušnic. Po truhlářských opravách (špánování kancel, doplnění chybějících rožků, egalizace dosedové plochy pro ventily i zásuvky) i nutné petrifikaci bude odzkoušena těsnost vzdušnice a případné spojování mezi kancelami. Kancely budou utěsněny dynamickým proléváním, praskliny mezi zátkami a mřížinami a rámem budou vysazeny dřevem nebo po písemném schválení vyplněny naklíženou kůží. Drobná poškození a výletové otvory po červotoči budou zatmeleny horkou směsí pryskyřic a vosků. U všech ventilů všech vzdušnic se odstraní všechny staré kůže, překalibruje se dosedová plocha ventilů a okoží se ventilovou kůží. Po vyžrání a technologických přestávkách budou obnoveny veškeré kůže na vzdušnici – pulpetové desky, víka ventilových komor, ventily a pojezdy pod zásuvkami. Veškeré otvory v kůži pod zásuvkami budou egalizovány žhavým vypalovacím kónusem. Veškeré kování ve ventilové komoře bude očištěno, prověřeny budou průchodky dnem ventilové komory a závěsy, poškozené kování bude nahrazeno kopiemi. Ventilová pera budou očištěna, zbavena případných korozních produktů a konzervována mikrokrystalickým voskem, v případě nutnosti budou vyměněna. Píšťalnice budou řádně očištěny, konzervovány, petrifikovány a bude odzkoušena těsnost všech rozvodů. Zkontrolovány a zkalibrovány budou spodní plochy píšťalnic. Píšťalnice budou napasovány na vzdušnice tak, aby se zásuvky pohybovaly přiměřeně lehce a aby nad a pod nimi nedocházelo k únikům vzduchu. Použití Liegelindových kroužků se považuje za přípustné, lepení těchto kroužků musí být provedeno teplým klihem.

Věšáky:

Věšáky prospektových a vnitřních píšťal budou očištěny, konzervovány, petrifikovány a truhlářsky opraveny.

Lavičky:

Lavičky z hlavního stroje se nedochovaly, stávající lavičky jsou vyrobeny z překližky. Lavičky hlavního stroje budou rekonstruovány. Při prvotním ohledání se lavičky pozitivu jeví jako původní a mohou tak sloužit pro rekonstrukci laviček v hlavním stroji a pedálu.

Traktura:

Traktury proto budou restaurovány v celém rozsahu. Kovové dílce budou po očištění konzervovány tanátem nebo zinkochromátem. U částí rejstříkové traktury bude možné až po petrifikaci určit, zda Strana 9 je možné je zachovat a zajistit jejich spolehlivou funkčnost nebo bude nutno dílce rejstříkové traktury rekonstruovat.

Tónová traktura bude po rozebrání důkladně očištěna a konzervována. Hřidelové desky a rámy budou čištěny suchou parou, budou rozebrány a vyspraveny uvolněné spoje. Hřidele budou vyčištěny a konzervovány, vyspraveny budou praskliny. Železné osičky hřidelů budou

konzervovány, o jejich případné výměně bude rozhodnuto při kontrolním dnu. Abstrakty budou čištěny suchou parou, pro chybějící nebo zničené budou vyrobeny rest. kopie. Úhelníky pro celý stroj budou restaurovány a konzervovány a to včetně jejich uložení v blocích. Stávající a původní úhelníky budou rozebrány a řádně zrestaurovány. Vyspraveny budou praskliny, uvolněné spoje budou sklíženy.

Veškeré osy úhelníků i úhelníkových bloků budou očištěny, vyleštěny, v případě větší koroze, nemožnosti dosáhnout hladkého povrchu, opotřebenosti a četných ohybů budou nahrazeny kopiemi.

Spojovací dráty (mosaz, železo) u traktur budou plošně vyměněny. Kóžené a dřevěné regulační matky traktury budou prověřeny, ale s velkou pravděpodobností je bude nutno nahradit kopiemi.

Rejstříková traktura bude po rozebrání očištěna (suchá pára) a preventivně ošetřena proti dřevokaznému hmyzu. Vychozená ložiska hřidelí budou nahrazena novým dřevem a kalibrována na rozměr os. Pečlivě budou vymezeny všechny vůle v pohyblivých spojkách. Doplněny a nahrazeny budou dílce traktury, které už v minulosti předchází varhanáři nahradily, ale v neodpovídajícím tvarosloví i kvalitě.

Vzduchový systém:

Stávající vzduchové hospodářství je umístěno na samotné konstrukci vedle varhanní skříně. Vzhledem k jedné dochované desce původního klínového měchu navrhujeme obnovit původní měchovou soustavu, dochovaná deska se použije. Původní deska měchu má rozměr 264 x 133 cm, jsou dochované otvory pro dva sací ventily o rozměru 222 x 85 mm, výdechový otvor měchu má rozměr 240 x 170 mm. Stávající motor má na sobě výrobní štítek: „Geliefert von Karl Berschdorf, Orgelbauanstalt, Neisse (Schles....)“ Je přípustné z finančních důvodů obnovit při restaurování jen jeden klínový měch, ale doporučujeme obnovit vzduchovou soustavu v celém rozsahu. Bude vyrobena chybějící část vzduchovodů a měch bude zapojen na stávající vzduchovou soustavu, která bude zachována a restaurována. K měchové soustavě bude připojeno nové vzduchové čerpadlo o kapacitě 11 – 14 m³ za minutu, které bude umístěno v tlumicí bedně z MDF desky, vystlané akustickým molitanem a odýhované masivní dýhou nebo obložené dřevem, popř. palubkami.

Ventilátor bude přes vzduchovod a regulační záklopku s kontraventily napojen na rekonstruovaný klínový měch. Veškeré nové vzduchovody budou vyrobeny z masivního dřeva.

Intonace, ladění:

Po akustických zkouškách bude možné stanovit výšku ladění a teplotu. Jako vstupní hodnotu doporučujeme použít stávající tlak vzduchu a korekce tlaku provádět právě s ohledem na výchozí tlak vzduchu. Intonace bude maximálně vycházet z nálezového stavu píšťal, který při prvním nálezu slibuje mimořádnou autentičnost zvuku. Je nepřipustné zasahovat do výšky výřezů (rozuměj je dále zvyšovat), pokud bude nutné snižovat výřez, tak se v žádném případě nesmí jednat o plošnou akci, pouze v lokálních a ojedinělých případech. Stejně tak je nepřipustné přidávat do jader plošně další vpichy. Samotná intonace bude probíhat především v kostele až po montáži restaurovaných varhan.

Návrh materiálů a technologických postupů:

Lignofix PRO ředěný v etanolu 1:19

Lignofix Varhany (III) modifikovaný, ředěný v etanolu

Solakryl BMX, xylen, toluen

roztok zinkochromátovací a tanátovací

včelí vosk, damara, karnaubský vosk, kalufuna

voskové tmely, akrylátová pasta HB, speciální tmely na kov

kostní kliš, kožní kliš, zaječí kliš

disperzní lepidla

dřevo rozličných druhů

hovězí kost ventilová kůže (Ventilleder) – ovčí kůže, Glacé činění, tloušťka silná (1,2 – 1,4 mm), tloušťka střední (0,9 – 1,1 mm), kvalita Ia (Herzog, Widenmann, Willy Kirsch)

kalibrována ventilová kůže – kvalita viz ventilová kůže, přesná kalibrace

Gasometerleder – kozí kůže, kombinovaně činěná, oboustranně broušená, tloušťka střední (0,9-1,1mm), tloušťka silná (1,1 – 1,2 mm), kvalita Ia
kůže na měchy – hovězí, či ovčí – bezchromová, synteticky činěná, kvalita Ia
kozy – Glacé činění, síla min. 1,4 mm, kvalita Ia
Liegelind, Schmidovy kroužky
cín, olovo a materiály potřebné k cínařským opravám
mosazný drát, železný drát, nerezový drát, vruty a nýty
grafit, líh, terpentýn, ředidla, chelaton, destilovaná voda, tuš
papíry různých druhů, ruční papír

Technologické postupy:

čištění dřevěných dílů: všechny dřevěné díly varhan včetně vnitřních stěn varhanní skříně budou očištěny nejprve mechanicky a popřípadě tlakovým vzduchem. Dále budou všechny části čištěny suchou parou snímání nátěrů, přelepů, klihu ad. z dřevěných dílů – suchá pára
čištění kovů (mimo píšťal) – šetrné mechanické očištění, USG čištění ve vhodném roztoku, opláchnutí v destilované vodě
petrifikace dřeva (pokud bude nutná): lázeň v Solakrylu, směs pryskyřic a vosků
konzervace dřeva: opakovaný nástřik a nátěr
konzervace kovů: opakované omytí, šetrné mechanické očištění a odstranění korozních produktů, následná pasivace tanátováním či zinkochromatováním, uzavření mikrokrytalickým voskem
čištění píšťal: omytí vodou s přídavkem mýdla
tmelení: směs vosků, akrylátové tmely, epoxidové tmely
lepení: teplý klijh kožní, králičí, disperzní a kontaktní lepidla dle obvyklých postupů

Městský úřad Vrchlabí, odbor životního prostředí, vydává v souladu s ustanovením § 14 odst. 1, 3 a 6 a § 44a odst. 3 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, toto závazné stanovisko formou samostatného rozhodnutí ve správním řízení:

Provedení navrhovaných prací je, z hlediska zájmů státní památkové péče, přípustné při dodržení následujících podmínek:

1. Vzhledem k tomu, že dosud nebyla uskutečněna demontáž varhanního stroje, doporučujeme, aby po ní byl nejprve provedený finální srovnávací a restaurátorský průzkum. Jeho výsledky je třeba následně projednat na prvním kontrolním dni. Na tomto základě bude možné dořešit dosavadní nedostatky předloženého záměru a doplnit ho do finální realizační podoby. Do té doby nelze doporučit zahájení prací na obnově kromě demontáže, čištění a převozu do restaurátorské dílny.
2. Vzhledem k tomu, že demontáž varhanního stroje představuje u tohoto typu kulturní památky silný a rozsáhlý zásah do jeho stavu, v souladu s názorem Památkové inspekce MK doporučujeme, aby už demontáž prováděl varhanář – restaurátor, který bude realizovat vlastní obnovu.
3. V průběhu realizace prací, navržených v restaurátorském záměru, budou svolávány kontrolní a konzultační dny za účasti zástupců státní památkové péče, vlastníka, organologa NPÚ, ÚOP v Telči a zhotovitele prací. V rámci těchto kontrolních dnů by měly být upřesněny a konzultovány výše uvedené i další detaily prací, které záměr zatím nepostihuje, neboť mohou být zpřesněny až v průběhu prací. Jde zejména o práce související se zvukovou stránkou varhan, kde je nutné provádět zvukové zkoušky. Toto vyhodnocení a zpřesňování rozsahu a způsobů restaurování je třeba provádět v průběhu prací, a to komisionálně na jednotlivých konzultačních a kontrolních dnech.
4. Jakékoliv změny a doplňky odsouhlaseného restaurátorského záměru, stejně jako nová zjištění učiněná během prací, je třeba předem konzultovat s příslušnými odbornými organizacemi, tj. organologem NPÚ, ÚOP v Telči a projednat na

komisionálním kontrolním dnu. Zápis z takového jednání s odsouhlasenými detaily bude součástí závěrečné restaurátorské zprávy.

5. Varhanář – restaurátor je v souladu s legislativou a metodickými pokyny povinen provádět průzkum varhanního stroje před vlastním restaurováním i v jeho průběhu a zajistit podrobnou dokumentaci nástroje, kdy je třeba jednotlivé díly dokumentovat před a po restaurování. Stejně tak je povinen provádět restaurátorské práce a dohled nad nimi osobně, tj. ve fyzické přítomnosti.

6. Bude vyhotovena závěrečná restaurátorská zpráva. Jedno pare tištěné závěrečné restaurátorské zprávy s fotodokumentací zhotovenou na fotografický papír o rozměrech jednotlivých fotografií alespoň 10 x 15 cm, včetně digitální verze na CD nebo DVD nosiči včetně fotodokumentace ve vysokém rozlišení (minimálně 6 Mpx) ve formátu JPG, bude předáno NPÚ ÚOP v Josefově k archivaci nejpozději třicet dní od ukončení restaurátorských prací. Součástí závěrečné restaurátorské zprávy bude mimo jiné i podrobná dokumentace stavu originálu před zásahem, dále veškeré výsledky provedených restaurátorských průzkumů a zkoušek restaurátorských technologií.

7. K restaurování polychromie a zlacení varhanní skříně bude zpracován restaurátorský záměr, k němuž bude vydáno samostatné závazné stanovisko.

Účastníci řízení dle § 27 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád:

Římskokatolická farnost Hostinné, Horní Brána 3, Hostinné 54371, IČ: 43465242

ODŮVODNĚNÍ

Městskému úřadu Vrchlabí, odboru životního prostředí, orgánu státní památkové péče věcně a místně příslušnému podle § 29 odst. 2 písm. e) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „památkový zákon“), a § 11 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen „správní řád“), byla dne 3. 6. 2021 od oprávněné osoby doručena žádost o vydání závazného stanoviska orgánu státní památkové péče podle § 14 odst. 1 památkového zákona k provedení výše uvedených restaurátorských prací na předmětné nemovitosti, tj. varhanní stroj (movitá kulturní památka, zapsaná v ÚSKP ČR pod číslem rejstříku 1321), nacházející se v interiéru děkanského kostela Nejsvětější Trojice v Hostinném, který je nemovitou kulturní památkou, zapsanou v ÚSKP ČR pod číslem rejstříku 25281/6-3542 a nachází se dále na území Městské památkové zóny Hostinné, prohlášené Vyhláškou Východočeského krajského národního výboru v Hradci Králové ze dne 17. 10. 1990 o prohlášení památkových zón ve vybraných městech a obcích Východočeského kraje s účinností od 1. 11. 1990.

Součástí žádosti je výpis z katastru nemovitostí k objektu děkanského kostela Nejsvětější Trojice v Hostinném, tím je tedy doložen zákonný vztah konkrétních osob k předmětným nemovitým a movitým kulturním památkám. Žadatel současně předložil restaurátorský záměr „Restaurátorský záměr na obnovu varhanního stroje Hostinné“, zpracovaný Borisem Mettlerem, Varhanářská dílna Dlabal – Mettler s. r. o., Bílsko 47, Cholín 783 22, IČ: 01778544, v dubnu 2021.

Uvedeným dnem bylo zahájeno správní řízení o vydání závazného stanoviska, což Městský úřad Vrchlabí, odbor životního prostředí oznámil účastníkům řízení přípisem s č. j. MUVR/24746/2021/DANMA ze dne 7. 6. 2021.

V souladu s ustanovením § 14 odst. 6 památkového zákona si Městský úřad Vrchlabí, odbor životního prostředí, vyžádal písemné vyjádření odborné organizace státní památkové péče, kterou je Národní památkový ústav, konkrétně jeho územní odborné pracoviště v Josefově (dále jen „NPÚ“) a to přípisem s č. j. MUVR/24756/2021/DANMA ze dne 7. 6. 2021.

Následně správní orgán od odborné organizace státní památkové péče obdržel žádost o prodloužení lhůty k vydání písemného vyjádření a to přípisem s č. j. NPÚ-362/46402/2021 ze dne 28. 6. 2021. Této žádosti správní orgán vyhověl – viz přípis s č. j. MUVR/27470/2021/DANMA ze dne 28. 6. 2021. Písemné vyjádření NPÚ bylo z výše uvedených důvodů vydáno dne 12. 7. 2021 pod zn. NPÚ-362/46402/2021 a Městskému úřadu Vrchlabí, odboru životního prostředí, bylo doručeno dne 26. 7. 2021. NPÚ v tomto písemném vyjádření specifikuje předmětné nemovitosti a záměr žadatele, dále vymezuje dotčené kulturně historické hodnoty, dopad zamýšleného záměru na tyto dotčené kulturně historické (památkové) hodnoty a v závěrečném konstatování uvádí:

„NPÚ, ÚOP v Josefově na základě prostudování předložených podkladů a znalosti situace konstatuje, že:

restaurování varhanního stroje bude v souladu se zájmem ochrany výše uvedených kulturně historických hodnot za těchto podmínek:

- 1. Vzhledem k tomu, že dosud nebyla uskutečněna demontáž varhanního stroje, doporučujeme, aby po ní byl nejprve provedený finální srovnávací a restaurátorský průzkum. Jeho výsledky je třeba následně projednat na prvním kontrolním dni. Na tomto základě bude možné dořešit dosavadní nedostatky předloženého záměru a doplnit ho do finální realizační podoby. Do té doby nelze doporučit zahájení prací na obnově kromě demontáže, čištění a převozu do restaurátorské dílny.*
- 2. Vzhledem k tomu, že demontáž varhanního stroje představuje u tohoto typu kulturní památky silný a rozsáhlý zásah do jeho stavu, v souladu s názorem Památkové inspekce MK doporučujeme, aby už demontáž prováděl varhanář – restaurátor, který bude realizovat vlastní obnovu.*
- 3. V průběhu realizace prací, navržených v restaurátorském záměru, budou svolávány kontrolní a konzultační dny za účasti zástupců státní památkové péče, vlastníka, organologa NPÚ, ÚOP v Telči a zhotovitele prací. V rámci těchto kontrolních dnů by měly být upřesněny a konzultovány výše uvedené i další detaily prací, které záměr zatím nepostihuje, neboť mohou být zpřesněny až v průběhu prací. Jde zejména o práce související se zvukovou stránkou varhan, kde je nutné provádět zvukové zkoušky. Toto vyhodnocení a zpřesňování rozsahu a způsobů restaurování je třeba provádět v průběhu prací, a to komisionálně na jednotlivých konzultačních a kontrolních dnech.*
- 4. Jakékoliv změny a doplňky odsouhlaseného restaurátorského záměru, stejně jako nová zjištění učiněná během prací, je třeba předem konzultovat s příslušnými odbornými organizacemi, tj. organologem NPÚ, ÚOP v Telči a projednat na komisionálním kontrolním dnu. Zápis z takového jednání s odsouhlasenými detaily bude součástí závěrečné restaurátorské zprávy.*
- 5. Varhanář – restaurátor je v souladu s legislativou a metodickými pokyny povinen provádět průzkum varhanního stroje před vlastním restaurováním i v jeho průběhu a zajistit podrobnou dokumentaci nástroje, kdy je třeba jednotlivé díly dokumentovat před a po restaurování. Stejně tak je povinen provádět restaurátorské práce a dohled nad nimi osobně, tj. ve fyzické přítomnosti.*
- 6. Bude vyhotovena závěrečná restaurátorská zpráva. Jedno pare tištěné závěrečné restaurátorské zprávy s fotodokumentací zhotovenou na fotografický papír o rozměrech jednotlivých fotografií alespoň 10 x 15 cm, včetně digitální verze na CD nebo DVD nosiči včetně fotodokumentace ve vysokém rozlišení (minimálně 6 Mpx) ve formátu JPG, bude předáno NPÚ ÚOP v Josefově k archivaci nejpozději třicet dní od ukončení restaurátorských prací. Součástí závěrečné restaurátorské zprávy bude mimo jiné i podrobná dokumentace stavu originálu před zásahem, dále veškeré výsledky provedených restaurátorských průzkumů a zkoušek restaurátorských technologií.*

Restaurování varhanní skříně není v souladu se zájmem ochrany výše uvedených kulturně historických hodnot.

Zdůvodnění:

NPÚ, ÚOP v Josefově se ztotožnil s písemným vyjádřením NPÚ, ÚOP v Telči obdrženém dne 9. 7. 2021, v němž se k restaurování varhanního stroje mj. uvádí:

K podmínce 1: Předložený restaurátorský záměr zatím obsahuje určité neúplné, či variantní návrhy, proto ho doporučujeme přijmout k realizaci prací pouze za podmínky, že budou provedeny další průzkumy a na prvním kontrolním dnu dojde k projednání jejich výsledků, s cílem umožnit zpřesnění a dopracování záměru do realizační podoby. Konkrétní doporučení jsou uvedena výše.

Vzhledem k tomu, že zatím nebylo možné provést demontáž varhanního stroje, je nutností nejprve dokončit detailní restaurátorský průzkum. Týká se to i srovnávacích prohlídek, kde je možné vycházet z jiných referenčních nástrojů horákovské dílny (zejména chórové varhany u sv. Jakuba v Kutné Hoře). To úzce souvisí s nutností vytvářet restaurátorské kopie některých nedochovaných částí varhanního stroje, zejména píšťal. Obojí může přinést nová či zpřesněná zjištění, které je třeba projednat na prvním kontrolním dnu nebo místním šetření. Bez tohoto zpřesnění záměru nelze zahájit vlastní práce.

K podmínce 2: Varhany jsou specifickým typem kulturní památky, kde téměř jakýkoliv vnější zásah do jejich stroje znamená určitou změnu funkce či výsledného zvuku. Demontáž varhanního stroje na jednotlivé součásti je proto velmi silný zásahem, který ukončuje stávající stav a mění funkčnost, včetně zvukových vlastností. Z toho důvodu je nezbytné, aby demontáž prováděl restaurátor, který bude následně provádět i restaurátorskou obnovu a zpětné oživení varhan. Tento názor vychází rovněž z vyjádření Památkové inspekce Ministerstva kultury ČR ze dne 25. 2. 2019.

K podmínce 3: V rámci těchto kontrolních dnů by měly být upřesněny a konzultovány výše uvedené i další detaily prací, které dosud nejsou známy a které je nutné řešit až v jejich průběhu. V případě varhan se téměř pravidelně objevují nové skutečnosti a zjištění, které by restaurátor měl konzultovat s památkovým dohledem a dozorem. Týká se to zejména zvukové části (způsob restaurování určitých částí, ovlivňujících zvuk, tj. zejména píšťal, dále intonace, tlaku vzduchu, hudební temperatury apod.). Toto vyhodnocení a zpřesňování rozsahu a způsobů restaurování je třeba provádět komisionálně na jednotlivých konzultačních a kontrolních dnech. Odborný dohled a vykonávaný dozor má oporu v zákoně č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, zejména v § 29 a 32, v nichž je stanoven odborný dohled odborné organizace státní památkové péče a vykonávaný dozor orgánu státní památkové péče. Současně vyplývá z povahy věci, že případné dílčí upřesnění, může být uplatněno pouze v přítomnosti dotčených stran. Kontrolní dny a konzultace jsou jedním ze základních mechanismů účinného dohledu všech složek státní památkové péče ve smyslu platné legislativy.

K podmínce 4: Restaurátorská obnova varhan vždy představuje značně složitý a předem nejednoznačný proces, který je nutné sledovat a upřesňovat v průběhu prací. V případě, že na základě nových zjištění bude nutné změnit způsob a rozsah prací stanovený platným závazným stanoviskem, je třeba tyto skutečnosti projednat v rámci památkového dohledu s pracovníky správního orgánu památkové péče, kteří rozhodnou o případné potřebě vydat další závazné stanovisko. Odborný dohled a vykonávaný dozor má oporu v zákoně č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči, zejména v § 29 a 32.

K podmínce 5: Varhanář – restaurátor je v souladu s památkovou legislativou zodpovědný za odpovídající průběh a výsledky restaurování, proto zákon stanoví, že tyto práce vykonává jako fyzická, nezastupitelná osoba. Jeho osobní přítomnost v průběhu restaurování je proto nezbytnou podmínkou. Je to důležité i z toho důvodu, že stav a způsob obnovy uvedených varhan je natolik náročný, že zodpovědné rozhodování o způsobu provádění jednotlivých restaurátorských a rekonstrukčních úkonů nelze provádět „na dálku“. Vzhledem k uvedené složitosti obnovy tohoto typu památek doporučujeme zdůraznit, že povinností varhanáře – restaurátora je postupovat v souladu s platnou certifikovanou metodikou Péče o varhany a zvony, jejich památková ochrana. Praha 2006 (oddíl 2.1.4), kde je uvedený rozsah a osnova restaurátorské dokumentace památkových varhan.

K podmínce 6: Požadavek na odevzdání závěrečné restaurátorské zprávy odborné organizaci státní památkové péče má oporu v § 14 odst. 9 výše uvedeného zákona a vychází z ust. § 10 odst. 3 písm. c) vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb. o státní památkové péči. Dokumentační povinnost rovněž plyne ze zákona o státní památkové péči č. 20/1987 Sb., zejména z § 10 vyhlášky 66/1988 Sb. Nezbytná je průkazná dokumentace, například dle metodického listu NPÚ č. 4/2006 – Struktura a náležitosti restaurátorských zpráv, nebo Doporučení k vypracování dokumentace

restaurování předložené podle § 14a odst. 4 písm. b) zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, jako materiál Komise Ministerstva kultury pro restaurování z roku 2009. Restaurátorská zpráva je svou povahou historickým pramenem k památce před restaurátorským zákrokem, sumarizuje provedené práce včetně záznamu použitých technologií a dokumentuje restaurátorské průzkumy a jejich vyhodnocení.

NPÚ, ÚOP v Josefově po posouzení zamýšlených prací v rámci obnovy varhanní skříně, které jsou uvedeny v předložené žádosti, dospěl k závěru, že nejsou v souladu se zájmy státní památkové péče a že po jejich provedení by nebyly zachovány dotčené kulturně historické hodnoty. Záměr vlastníka obnovit pozdně barokní varhany v kostele Nejsvětější Trojice v Hostinném je velice chválehodný a památkovou péčí vřele vítaný. Je ovšem žádoucí obnovit varhany jako celek, tedy spolu s hudebním nástrojem i varhanní skříň včetně povrchových úprav. Uměleckořemeslné vyznění varhan náleží k hodnotným interiérovým úpravám provedeným v hostinském chrámu v 18. století. Záměr je však detailně zpracován pouze pro restaurování varhanního stroje včetně výčtu všech technologií a použitých materiálů. Obnova varhanní skříně je v tomto dokumentu z pochopitelných důvodů (zpracovatel záměru je restaurátor hudebních nástrojů – varhanních strojů) pojata pouze jako základní ošetření dřevní hmoty proti další destrukci dřevokazným hmyzem a truhlářská revize. Restaurování polychromie a zlacení, které vytvářejí umělecký dojem varhan v sakrálním prostoru a jsou cennou součástí kulturní památky, je v záměru zcela pomínuto. Z tohoto pohledu je obnova varhanní skříně nepřipustná.

Jelikož žadatel, resp. zpracovatel restaurátorského záměru jasně deklaroval úmysl obnovit varhany do původní pozdně barokní podoby, je nezbytné v tomto duchu přistupovat i k obnově skříně, jež by měla být provedena ve stejné časové rovině jako restaurování nástroje. NPÚ, ÚOP v Josefově doporučuje vlastníkovi co nejdříve nechat zpracovat restaurátorský záměr na obnovu varhanní skříně a po projednání záměru s NPÚ požádat o vydání závazného stanoviska.“

Městský úřad Vrchlabí, odbor životního prostředí, se ztotožňuje se závěrem písemného vyjádření NPÚ, což je vyjádřeno stanovením výše uvedených podmínek NPÚ ve výrokové části tohoto rozhodnutí.

Podle ustanovení § 38 správního řádu bylo účastníkům řízení umožněno nahlédnout do spisového materiálu a podle ustanovení § 36 správního řádu navrhopat důkazy a činit jiné návrhy a vyjádřit své stanovisko, a to kdykoliv až do vydání rozhodnutí. S ohledem na výše uvedené podmínky, stanovené ze strany NPÚ, ú. o. p. v Josefově byl účastník řízení vyrozuměn o ukončování shromažďování podkladů pro vydání tohoto rozhodnutí a upozorněn na své právo se k těmto podkladům vyjádřit – viz přípis s č. j. MUVR/30833/2021 ze dne 29. 7. 2021. Písemné vyjádření NPÚ bylo statutárnímu zástupci vlastníka předáno ve fyzické podobě jako příloha tohoto dopisu. Svého práva vyjádřit se k podkladům pro vydání tohoto rozhodnutí žadatel nakonec nepřistoupil.

Tolik k průběhu správního řízení a shromážděným podkladům pro vydání závazného stanoviska.

Podle předloženého záměru jde o dvoumanuálový nástroj s pedálem od známé kutnohorské dílny Františka Pavla Horáka (1727–1822), z jehož kutnohorské dílny vzešly stovky nástrojů. Dosavadní literatura se zatím liší v údajích o dataci vzniku. Nejpravděpodobnější je rok 1785, údajně založený na pozdějším prameni (farní kronice). Hlavní stroj a pedál jsou umístěny do hlavní skříně, pozitiv s vestavěným hracím stolem je v zábradlí kůru. Dřevěná varhanní skříň je cca 350 cm vysoká, polychromovaná s šedo zeleným a hnědočerveným mramorováním a zlacenou ornamentální řezbou. Prospekt je pětiosý, s hranolovitým postamentem s ozvučnými výplněmi, do krajních os s vysunutými boky a zvlněnou římsou, nad níž se nacházejí čtyři píšťalová pole, uprostřed s převýšenou píšťalovou věží mírně konvexní profilace. Ve vrcholu věže je umístěna nápisová kartuš s čtyřřádkovým latinským nápisem majuskulí. Horní část píšťalových polí je kryta zlacenými dřevorezbami akantových úponků. Podrobnější popis varhan včetně dispozice je uveden v předloženém záměru.

Za posledních 50 let byl nástroj udržován pouze v nejnútnejších případech, aby se udržel alespoň částečně v provozu. Přestavba varhan v 70. letech 20. století navíc neřešila opravu původního nástroje, ale naopak nástroj spíše znehodnotila. Tomu odpovídá i celkový stav varhan, který lze hodnotit jako velmi špatný. Nástroj je dosud funkční, ale veškeré dřevěné části nástroje jsou silně napadeny červotočem a některé součásti (táhla rejstříkové traktury, ložiska hřidel atd.) byly již v minulosti amatérsky vyměňovány. Opotřeбенý je hrací stůl i obě mechanické traktury. Kovové součásti jsou zkorodované a na několika místech byly již vyměňované. Stav vzdušnic bude zjištěn až po celkovém rozebrání. Dá se však předpokládat, že se zde objeví praskliny a opotřeбенé okožení pojezdů zásuvek. Dřevěné píšťaly jsou napadeny červotočem. Kovové jsou silně poškozené a deformované vlivem neodborného ladění. Vzduchová soustava vykazuje značné netěsnosti.

Koncepce obnovy by měla respektovat historickou i zvukovou hodnotu nástroje a měla by počítat s restaurováním do předpokládaného původního stavu. Po odstranění všech nepůvodních a dnes již nefunkčních doplňků bude prvořadým úkolem důkladná asanace a následná petrifikace dřevěných součástí, zejména vzdušnic, traktury a dřevěných píšťal. Pozornost je potřeba věnovat i červotočem napadené varhanní skříni. Ve varhanách bude obnovena původní dispozice. Po důkladném průzkumu a prostudování dostupných archivních materiálů lze s velkou pravděpodobností rekonstruovat původní dispozici. Už nyní se však dá předpokládat, že místo dvou stávajících zinkových řad (Salicionál 8' a Flétna 4') zde stála Quintadena 16' (dle zápisu v kronice Principal 16') a Viola di gamba 8'. Vzhledem k významu nástroje budou obnoveny i původní rozsahy klaviatur a pedálnice s krátkými hlubokými oktávami. Původní vzduchová soustava se sice nedochovala, ale bednění měchu je vyrobené z prken původní vzduchové soustavy, lze tedy s jistotou dohledat původní rozměry klínového měchu. K varhanám pak bude dodán nový tichoběžný ventilátor.

Varhany farního kostela v Hostinném byly dosud omylem považovány za historický nástroj, znehodnocený dvěma přestavbami na třimanuálový. Zůstával proto bez většího povšimnutí organologů, proto podrobný průzkum Borise Mettlera a Petra Dlabala přinesl překvapivé a velmi potěšující výsledky. Jmenovaní prokázali, že původní varhanní stroj přežil všechny předchozí zásahy bez větší materiálové a zvukové degradace, takže oprávněně uvádějí, že „Píšťalový fond je výjimečně intaktní, a nejsou na něm patrné výrazné stopy druhotných intonačních zásahů! Při prohlídce jsme si nevšimli zvýšených výřezů, ani druhotných vpichů a při poslechu dává nástroj tušit mimořádný zvukový potenciál.“ Toto zjištění potvrzuje nečekaně velkou míru autentičnosti a dochovanosti a značně zvyšuje památkové hodnoty těchto varhan, proto si zaslouží plnou památkovou ochranu a podporu, která umožní zodpovědnou restaurátorskou obnovu.

Formu samostatného rozhodnutí ve správním řízení pak závaznému stanovisku podle § 14 odst. 1 památkového zákona správní orgán přisoudil s ohledem na ustanovení § 44a odst. 3 památkového zákona, ze kterého vyplývá, že závazné stanovisko podle § 14 odst. 1 památkového zákona, je-li vydáno orgánem státní památkové péče ve věci, o které není příslušný rozhodovat stavební úřad podle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, je samostatným rozhodnutím ve správním řízení.

Městský úřad Vrchlabí, odbor životního prostředí, po posouzení všech podkladů a zjištění ve výše uvedené věci došel k závěru, který je obsažen ve výroku tohoto rozhodnutí. Při posuzování se řídil platnými právními předpisy a nařízeními (zejména zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů; Vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů; vyhláška Východočeského krajského národního výboru v Hradci králové ze dne 17. 10. 1990, o prohlášení památkových zón ve vybraných městech a obcích Východočeského kraje; zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů), jakož i Listinou základních práv a svobod (čl. 35, odst. 3: „Při výkonu svých práv nikdo nesmí ohrožovat ani poškožovat

životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem“), která je součástí Ústavy České republiky.

POUČENÍ O ODVOLÁNÍ

Proti tomuto rozhodnutí lze podle § 81 odst. 1 a § 83 odst. 1 správního řádu podat ve lhůtě 15 dnů od jeho doručení odvolání. Odvolání má podle § 85 odst. 1 správního řádu odkladný účinek.

Lhůta pro podání odvolání počíná běžet podle § 40 odst. 1 písm. a) správního řádu den následující po dni, kdy bylo toto rozhodnutí doručeno. Doručení písemnosti upravuje § 23 a § 24 správního řádu, který stanoví, že nebyl-li adresát tohoto rozhodnutí zastižen, rozhodnutí se uloží u správního orgánu, který ho vyhotovil, u obecního úřadu nebo v provozovně provozovatele poštovních služeb. Jestliže si adresát uložené rozhodnutí ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy bylo rozhodnutí k vyzvednutí připraveno, nevyzvedne, považuje se rozhodnutí podle § 24 odst. 1 správního řádu za doručené posledním dnem této lhůty (od tohoto dne běží v tomto případě lhůta pro podání odvolání).

Doručení písemností pomocí datové schránky upravuje § 17 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, který rovněž stanoví přednostní doručování dokumentů prostřednictvím datové schránky. Nepřihlásí-li se adresát do své datové schránky ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byl dokument dodán do datové schránky, považuje se tento dokument za doručený posledním dnem této lhůty.

Odvolání se podává u Městského úřadu Vrchlabí, odboru životního prostředí. Nerozhodne-li, dle § 87 správního řádu, o odvolání Městský úřad Vrchlabí, odbor životního prostředí, sám, rozhodne o odvolání odvolací správní orgán, kterým je Krajský úřad Královéhradeckého kraje, odbor regionálního rozvoje, grantů a dotací, oddělení kultury a památkové péče.

Odvolání musí mít náležitosti podání uvedené v § 37 odst. 2 správního řádu a musí obsahovat údaje o tom, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu ho napadá, a v čem je spatřován rozpor s právními předpisy nebo nesprávnost rozhodnutí nebo řízení, jež mu předcházelo.

Odvolání se podle § 82 odst. 2 správního řádu podává s potřebným počtem stejnopisů tak, aby jeden stejnopis zůstal správnímu orgánu, a aby každý účastník dostal jeden stejnopis. Nepodá-li účastník potřebný počet stejnopisů, vyhotoví je správní orgán na náklady účastníka.

UPOZORNĚNÍ

Upozorňujeme, že dle ust. § 14, odst. 8 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění, může veškeré restaurátorské práce provádět výhradně fyzická osoba s příslušným povolením Ministerstva kultury, tedy pro restaurování polychromovaných uměleckých sochařských děl ze dřeva.

Dále upozorňujeme, že je nezbytné, aby prováděné technologické postupy a použité materiály respektovaly originál v dochovaném a doloženém uměleckořemeslném zpracování, a aby byla respektována a zachována technická a materiálová struktura, stejně jako výtvarná a uměleckořemeslná podoba restaurované kulturní památky, což vyplývá i z vyhlášky č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění.

„Otisk úředního razítka“

v. z. *[Signature]*

Za správnost odpovídá:
Mgr. et BcA. Marta Daňková

Na vědomí:

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově (datová schránka ID2cy8h6t)